

Maltese Literature Group Inc. Grupp Letteratura Maltija Ink.

Incorporation No. A8686H

Kull korrispondenza għandha tintbagħat lis-Segretarju f'dan l-indirizz:
MLG, 477 Royal Parade, Parkville, Victoria 3052

FOLJU T'AHBARIJJIET
Numru 209 :: OTTUBRU 2013

Editor: Paul Vella
paul.vella44@gmail.com

TLIFNA MEMBRU... TLIFNA HABIB... TLIFNA POETA

Nhar l-Erbgħa, 18 ta' Settembru, hasditna l-ahbar tal-mewt tal-membri u habib tagħna, il-poeta Malti-Awstraljan, Joe Saliba. L-ahbar waslet għandi permezz ta' *email* mingħand il-mara tiegħu, Sylvia. Jien wassalt l-ahbar lill-membri tal-GLM. Imma m'ghaddiex hin wisq li ma bdewx jaslu *emails* minn Malta, waħda minnhom mingħand il-habiba tagħna, Amanda Busuttill li kienet tikkorrespondi sikwiet ma' Joe u kien habib kbir tagħha speċjalment fil-qasam letterarju. Hija bagħtet artiklu qasir fuq Joe li se ngħibu d'din il-harga. Joe kien poeta magħruf mhux biss fl-Awstralja, imma f'Malta u f'hafna bnadi ohra tad-dinja. Din se tkun telfa kbira għalina. Fil-Programm Mużiko-Letterarju li kellna fit-22 ta' Settembru kellna segment qasir fuqu wara li osservajna minuta silenzju b'rispett tal-memorja tiegħu. Joe Saliba twieled Birkirkara fis-26 ta' Jannar, 1941. Wara li studja fl-iskola primarja tal-istess raħal u fil-Liceo, huwa emigra mal-familja tiegħu lejn l-Awstralja. Huwa hadem bhala skrivan mal-*Commonwealth Serum Laboratories Commission* f'Melbourne. F'isem il-President, il-kumitat u l-membri kollha tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria, noffru l-kondoljanzi tagħna lil martu, Sylvia, u l-familja kollha. Agħtih, O Mulej, il-mistrieħ ta' dejjem.

Tislja lill-habib tiegħi poeta Joe Saliba tal-Awstralja

B'xorti hażina miet il-poeta habib kbir tiegħi Joe Saliba, Malti minn B'Kara li kien jgħix l-Awstralja. L-ahbar li tatni martu Sylvia hasditni bil-kbir, kif hasdet lilhom ilkoll. Ta' Joe Saliba għandi memorji bil-wisq sbieħ u ittri li tassew nibqa' ngħozz. Joe kien strument importanti immens fil-hajja tiegħi, mhux biss kien dejjem ihegğignu sabiex nibqa' nikteb, imma talli dejjem nafu jagħmilli kritika kostruttiva għal kull kitba li nibgħatlu. F' Jannar li għadda, kont bgħatlu l-ktieb 'Il-Hajja ta' Karmenu Vassallo' miktub mis-Sur Marcel Zammit Marmara' rispettivament. Vassallo kien il-'mentor' tiegħu u Joe Saliba baqa' jhobbu sal-ahħar ta' hajtu lil dan il-poeta, tant li tista' tgħid li vrusu kienu mnebbħin hafna minn temi li kiteb fuqhom Vassallo kif ukoll issib qrubija kbira fit-teknika tiegħu. Meta hu u martu Sylvia għew Malta u ltqajt magħhom, attendejna għal bosta serati letterarji flimkien, li Joe baqa' jiftakar. Joe kiteb: Ilhna tar-Rebbiegħa, Ferħ, Biki u Poezija, Alwettiera, Uluru, Santwarju u bosta xogħol iehor li bih ta kontribut tant siewi għal-Letteratura. Joe baqa' għalliem sal-ahħar u poeta li qatt ma abbanduna l-Poezija. Ftit qabel ma saħħtu bdiet tmin, kien bagħatli l-poezija tant sabiħa li kiteb fil-jiem li qatta' l-isptar. Insellmulek Joe, ma ninsewxx żgur għax inti tibqa' preżenti fostna bil-kitba tiegħek.

Amanda Busuttill, Malta, 2013

IL-LAQGħA T'AWWISSU

Il-laqgħa t'Awwissu tal-Grupp tagħna nżammet nhar il-Ġimgħa, 30 tax-xahar. Kellna attendenza mhux hażin. Preżenti kien hemm Dr Victor Sammut, Rosemary Attard, Charles Attard, Paul Vella, Salvina Vella, Joe Camilleri, Ray Anastasi, Joe Bonett u Michael Xuereb. Apoloġiji waslu mingħand Fr Dom Degiorgio, Frank Bonett, Marie-Louise Anastasi u Maria u Armando Catania. Naturalment kellna apoloġiji wkoll mingħand Rose u Joe Lofaro li kienu fuq btala fi Queensland.

Sar qari minn xi membri: Joe Camilleri qralna xi proża tiegħu, "Kemmm hu sabiħ il-wied", "Kemmm nixtieq li tgħal-lim aktar skola", "Kif qabdu ma' Franġisk" u "Marta u Neriku rebħu l-ewwel premju tal-lotterija". Joe Bonett qralna l-poezija tiegħu, "Kemmm nixtieq nickien". Dr Victor Sammut qralna xi poeziji tal-mibki u qatt minsi membru tagħna Manwel Nicholas-Borg, "Mara ġo kull raġel", "Lil Manwel Cassar" u "Barrani f'art twelidu".

Wara l-qari kulhadd ha kikkra te jew kafe' u xi gallettini. Hawn għew jingħaqdu magħna Fr Emmanuel Adami u Fr Dr Victor Shields, it-tnejn tas-Socjeta' Missjunarja ta' San Pawl. Fr Dr Shields kien hawn fostna fuq żjara minn Malta.

PROGRAMM MUŻIKO-LETTERARJU

Il-Programm Mużiko-Letterarju inżamm nhar il-Hadd, 22 ta' Settembru fis-Sala tač-Ċentru Malti ta' Parkville. Kellna attendenza mhux hażin u kollox mar sewwa avolja kien hemm xi ftit qari żejjed aktar milli kien ipplanat. Grazzi lil dawk kollha li b'xi mod jew iehor taw l-għajjnuna tagħhom biex dan il-programm kien is-suċċess li kien. Grazzi lil Ray u Marie Louise Anastasi li hadu hsieb il-preparazzjoni tal-ktieb bil-qari kollu, lil Dr Clemente Zammit għal qari tal-provi u lil dawk li hadu hsieb jippreparaw l-ikel għal wara l-programm.

PROGRAMM MUŻIKO-LETTERARJU 2013 KIEN SUĊĊESS

Ray Anastasi

Wiehed mill-iktar attivitajiet principali tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria, bla dubju ta' xejn hu l-Programm Mużiko-Letterarju li l-membri jorganizzaw kull sena fis-Sala tač-Ċentru Malti tal-Victoria, Parkville. Din is-sena inżamm nhar il-Ħadd, 22 ta' Settembru, fis-2 pm. Madwar 60 membru tal-komunita' Maltija attendew għal dan il-programm.

Dr Victor Sammut

Post dawk peżenti kien hemm Fr Dr Victor Shields, MSSP, li dak iż-żmien kien jinsab fuq btala f'Melbourne; Fr Emmanuel Adami, MSSP; Il-President tal-MCCV, Prof. Maurice Cauchi; il-Viçi-President tal-MCCV, is-Sur Gejtu Deguara u s-Sinjura tiegħu, Mary Deguara; kif ukoll il-lingwist minn NSW, is-Sur Rigu Bovington li nzerta kien bi żjara f'Melbourne.

fuq CD, jisimhom "Qabel ma l-qabla" u "Quod scripsi scripsi".

Wara, Paul introduča lis-Sur Rigu Bovington li qralna poezija li kiteb b'tifkira ta' Joe Saliba. Imbagħad, Paul semma' żewġ poeziji miktuba u moqrija minn Laurie Armato, "Warda Maltija" u "L-ilsien li bih twelid".

Manwel Cassar

Il-programm beda bid-daqq u l-kant tal-Innu Malti u dak Awstraljan mill-Kor ta' St Bernadette, immexxi minn Dr Simone Cremona. Raymond Anastasi, Teżorier tal-Grupp, ta merħba lil kulhadd u stieden lill-President tal-Grupp, Dr Victor Sammut, biex jindirizza lil dawk peżenti.

Wara li smajna l-proża ta' Dr Victor Sammut, "Lil Malta Moderna", Manwel Cassar qralna "Tifkira ta' Rużar Briffa". Marie-Louise Anastasi qratilna żewġ poeziji tagħha, "Ma, illum m'għadek magħna" u "Twelid" u wara tatna poezija oħra ta' Laurie Armato, "Lil Malta: Tifhir mill-bogħod", waqt li Ray Anastasi qralna kitba ta' Dr Clemente Zammit, "Sejha mill-bogħod".

Maria Catania

Dr Sammut tkellem fuq il-Grupp u l-laqgħat tiegħu ta' kull xahar u heġġeġ lin-nies biex isiru membri. Tkellem fuq il-Folju tagħna u kemm jintlaqa' tajjeb saħansitra anke minn qarreja f'Malta.

Wara intervent mużikali mill-Kor ta' St Bernadette, Albert Agius qralna poezija tiegħu, "Tislima lil żewġ membri". "Il-Mejjet Ħaj" kienet novella qasira miktuba u moqrija minn Paul Vella. Rose Lofaro qratilna poezija jisimha "Maħfra", ta' Nazzarene Zerafa, membru minn Queensland.

Marie-Louise Anastasi

Wara dan, Paul Vella fakkar fl-erba' membri li tlfna — Joe Schembri, Edwin Baldacchino, Laurie Armato u dik il-gimġha stess, Joe Saliba. Inżamm minuta silenzju b'rispett ta' Joe Saliba u Paul qal li l-Viçi-President, is-Sur Gejtu Deguara kien tella' l-bandiera Maltija u dik Awstraljana mezz asta.

Rigu Bovington

Paul qal ukoll li Joe kien jgħinu hafna fil-qari tal-provi tal-Folju avolja qatt ma ried li jsemmieh. Issa dan ix-xogħol qed tagħmlu l-membri tagħna, Rose Lofaro, u rringrazzjaha ta' dan.

Imbagħad, Paul Vella semma' lehen Joe Saliba jaqra żewġ poeziji tiegħu stess minn

Department of Premier and Cabinet

OFFICE OF MULTICULTURAL AFFAIRS AND CITIZENSHIP

Proudly supported by the Office of Multicultural Affairs and Citizenship

BANK OF VALLETTA p.l.c.

Uffiċċju Rappreżentattiv:

16 Watt Street, Sunshine 3020

Telephone: 9311-3222

Wara intervent mużikali iehor sar interval ta' nofs siegħa fejn dawk prezenti kellhom ċans jiehdu kikkra te jew kafe' u ftit gallettini.

It-tieni parti bdiet b' mużika mill-kor fejn wara, Rose Lofaro qratilna poeżija oħra ta' Laurie Armato, "Parodija f'nofs il-lejl", imbagħad, smajna lil Maria Catania taqralna tagħrif fuq Karmenu Vassallo u żewġ poeżiji tiegħu, "Jien" u "L-Għanja ta' hajti".

"Inzilt Malta" u "Issa", kienu żewġ poeżiji ta' Fr Dom DeGiorgio, moqrija minnu stess.

Wara intervent mużikali iehor, smajna żewġ poeżiji ta' Fredu Cachia li qralna huwa stess, "L-Aħħar Tango" u "Is-Salib" li hija poeżija iddedikata lil Joe Saliba.

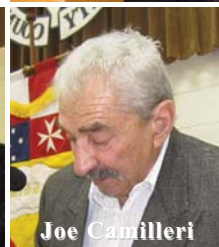
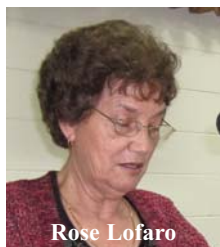
Manwel Cassar qralna tliet poeżiji tiegħu, "Il-Qabda", "Limitazzjoni", u "Shab", u poeżija ta' Rużar Briffa jisimha "Lil Ommi" u wara smajna lil Frank Bonett jaqralna żewġ

poeżiji ta' huh Joe, li kellu jitlaq ftit kmieni, "Dejjem noħlom" u "Lill-Ġenituri".

Michael Xuereb qralna żewġ poeżiji tiegħu, "Pittura" u "Ix-Xwejjah" waqt li l-aħħar qari sar minn Ġużi Camilleri, "Dejjem jaqbdum ma' xi hadd".

Wara r-ringrazzjamenti li saru għal dawg kollha li hadmu biex dan il-programm ikun is-suċċess li kien, lil Ray u Marie-Louise Anastasi li hadu hsieb jittajppaw il-programm u lil Dr Clemente Zammit li għamel il-qari tal-provi, kif ukoll lil dawg li hadu hsieb il-kċina, Salvina Vella u Doris Sammut u lil dawg oħra li taw l-ghajnuna tagħhom, il-Programm spicċa bid-daqq ta' żewġ kanzunetti Maltin tal-Bartolo Sisters: "Kanta O Malta Kanta" u "Għajnejk Sbieħ".

Wara kulhadd mar fil-foyer fejn ġew servuti te u kafe', pastizzi, *pies u sausage rolls*, kejkijiet u affarijiet oħra. Dhul għal dan il-Programm Mużiko-Letterarju kien b'xejn.

LAQGHA ĠENERALI ANNWALI

Hu ppjanat li l-Laqgħa Ġenerali Annwali tal-Grupp Letteratura Maltija tal-Victoria sejra tinzamm fis-Sala taċ-Ċentru Malti ta' Parkville, nhar il-Ġimgħa, 29 ta' Novembru, 2013, fis-7.30 pm. Dak inhar issir elezzjoni għal kumitat ġdid. Kull membru jista' joħroġ għal xi pozzizzjoni fuq il-kumitat jew jinnomina lil xi hadd. Dawk li huma membri biss jistgħu jattendu għal din il-laqgħa u jivvutaw. Nisperaw li kulhadd jattendi.

IL-LAQGħA TAL-MEMBRI LI TMISS

Kif tafu, il-laqgħat tagħna issa qed jergħu jibdeu isiru kull l-aħħar Ġimgħa tax-xahar. Nisperaw li issa t-temp jerga' jkun aħjar. Għalhekk, il-laqgħa li tmiss se tkun nhar il-**Ġimgħa, 25 t'Ottubru, 2013** fiċ-Ċentru Malti ta' Parkville, fis-7.30 pm. Il-membri kollha mistiedna li jgħibu xi xogħol biex jinqara f'din il-lejla. Jekk jogħġbokom ippruvaw li tkunu hemm fil-hin. Nixtiequ naraw aktar membri jattendu f'dawn il-laqgħat. Hajru lill-membri tal-familja u lil hbieb biex jiġu u jsiru membri.

MANWEL CASSAR JIRĊIEVI AWARD GHAX-XOGħOL TIEGħU

Nhar is-Sibt, 31 t'Awwissu, l-Kunsill Malti tal-Victoria, organizza lejla fejn fiha kien hemm tliet attivitajiet. L-ewwel waħda kienet biex nagħtu l-aħħar tislma lis-Sur Charles Mifsud li temm il-kariga tiegħu bħala Konslu Ġenerali ta' Malta fil-Victoria. Is-Sur Mifsud, barra li qeda dmiru bħala Konslu, ha hsieb li jorganizza hafna affarijiet għall-benefiċċju tal-Komunita' Maltija tal-Victoria, li għalihom kienu attendew hafna nies. Ahna nsejnu lis-Sur Mifsud u nixtiequ l-vjaġġ it-tajjeb u kull suċċess fix-xogħol il-ġdid tiegħu meta jerga' lura Malta. Fl-istess lejla saret l-għotja ta' *scholarship* lil tfajla Maltija biex tkun tista' tmur Malta u tara b'għajnejha u tmiss b'idejha dak kollu li hu Malti u minn fejn ġew il-ġenituri u n-nanniet tagħha. Fl-aħħarnett, ingħataw l-*awards* lil seba' persuni għax-xogħol tagħhom fil-komunita'. Fost dawn kien hemm il-membri tagħna, **Manwel Cassar**, li rċieva rikonoxximent għax-xogħol tiegħu fil-kultura u l-arti. F'isem il-kumitat u l-membri kollha tal-Grupp tagħna, aħna nifirħu lil Manwel għal din l-*award*. Fir-ritratt Manwel Cassar jidher jirċievi l-*award* mingħand il-President tal-MCCV, Prof. Maurice Cauchi.

Reċensjoni: *Who is the Priest?*, Traduzzjoni bl-Ingliż ta' Emanuel Micallef, Bonnici Press, Valletta, 16pp.

Iż-żagħżuġ, kittieb diletant Emanuel Micallef wara li sena ilu ppubblika *Il-Hajja ta' Santa Elena* issa għadu kemm stampa ktejjeb li jwieġeb għal l-isem ta' *Who is the Priest?* Din hija t-tieni edizzjoni bl-Ingliż ta' dan il-ktejjeb peress li l-ewwel edizzjoni giet stampata fl-2005. Originarjament il-ktejjeb kien kitbu Rev. Antonio M. Alessi, qassis Taljan, bl-isem ta' *Prete Chi Sei?*, imbagħad fl-1965 inqaleb għall-Malti mill-kittieb u poeta Xewki, Anton Haber. Micallef iddedika dan il-ktejjeb lil Dun Rene' A. Cilia, saċerdot ħabib tiegħu li f'Novembru li għadda miet f'incident tat-traffiku. Hemm ritratt tiegħu waqt li qiegħed iqaddes. Il-ġid li joħroġ minn dan il-ktejjeb imur ukoll b'suffraġju għal ruħu. Dan il-ktejjeb jiġbor fih gawhra ta' tagħlim mill-isbaħ dwar il-kobor ta' din id-dinjita' saċerdotali. Is-saċerdot li jgħix bis-serjeta' il-vokazzjoni tiegħu għandu jkun *Alter Christus* iehor. Intom saċerdoti ġejtu magħżula bħal Mose' biex tmexxu u tidderieġu l-Poplu t'Alla u ssejju lin-nies għall-festa ċelesti l-quddiesa! Saċerdoti indukraw ruħkhom, tagħmlux bħal l-Apostli meta kienu reqdin fil-Ġnien tal-Ġetsemani u Ġuda l-Iskarjota kien imqajjem biex jagħti lil Ġesu' f'idejn il-qassisin il-kbar. Is-saċerdot huwa msejjah fost l-oħrajn biex jamministra s-seba' Sagramenti, il-Magħmudija, fejn tibda l-mixja tagħna fi hdan il-Knisja, l-Griżma ta' l-Isqof fejn insiru Suldati ta' Kristu, il-Qrar fejn b'indiemna nistqarru dnuvietna lis-Saċerdot u d-dawl tal-grazzja jiddi fuqna u jtir iċ-ċpar tad-dnub. Imbagħad inkunu nistgħu niehdu sehem waqt il-Quddiesa u waqt it-Tqarbin Imqaddes nitilgħu nirċievu lil Ġesu' Ewkaristija u nitlaqqmu bil-qawwa Divina Tiegħu. U meta taqa' fuqna n-nida tal-mewt u nifisna jibda jharhar huwa għandu jiġi msejjah biex jamministra l-Griżma tal-Morda. Sfortunatament mhux fil-parroċċi kollha ssib min ikun disponibbli

biex imur jamministra dan is-sagrament meta jkun mitlub bil-lejl. L-Ordni Sagri huwa sagrament li jiġi amministrat mill-Isqof lil dawk id-Djaksi li jkunu ser jirċievu l-ministeru tal-presbiterat, jiġifieri dak tas-Saċerdozju. Kellna u għad għandna diversi saċerdoti Maltin li għexu u għadhom jgħixu s-Saċerdozju bis-serjeta' fosthom il-Poeta Nazzjonali, Dun Karm, li għaraf ibewwes il-hidma Saċerdotali ma' hidmet il-letteratura Maltija. Uriena kif il-Malti m'huwiex ihsien inferjuri anzi meta l-kelma Maltija kienet tintagħgen sew fi hsiebu u jagħtiha s-sura li tixirqilha, hija toħroġ tferfer mill-pinna tiegħu, u tghaxxaq lill-qarrej. Insemmi wkoll lil San Ġorġ Preca, li qalbu kienet maħžen ta' tjubija Nisranija. Għalkemm ma riedx li ismu jibqa' jissemma, iż-żmien dammu, fi kwadru hietu. Hallielna monument perenni mhux tal-bronż imma haj li jwieġeb għal l-isem ta' M.U.S.E.U.M. Hallilna wkoll xmara ta' kotba ta' spiritwalita' Nisranija. Kull Saċerdot huwa fid-dmir li jiddefendi ż-żwieġ Nisrani bejn raġel wiehed u mara waħda sa mal-mewt tifred. Is-Saċerdot għandu jkun preżenti u jgħinhom waqt il-problemi u d-dieqa tal-hajja u dawn fl-obbligu li jaħsilhom b'pariri siewja u ferh Nisrani. Niftakru wkoll fis-Saċerdoti missjunarji li hallew kolloxx biex imorru jaqdu dmirhom fl-artijiet tal-Missjoni. Fl-aħħar tal-ktejjeb insibu novella b'tema missjunarja originarjament miktuba mill-kittieb Qormi, l-Kav. Carmel Bianchi, li għammidha bl-isem ta' "Il-Ħamiem l-Abjad" u Micallef qalibha għal-lingwa Ingliża. Dawk il-persuni nteressati li jakkwistaw dan il-ktejjeb għandhom jiktbu lil Emanuel Micallef (Junior), 32, Corner Flats numru 1, Triq il-Kappadoċja, Hal Qormi QRM 2803. Fl-*envelope* wiehed għandu jibgħat hames bolol mhux użati ta' 0.26 ċentezmi ta' l-Ewro (*dan għal Malta biss*).

ITTRI LI NIRĊIEVU...

Għaziż Paul, Ippermettili nringrazzjak tal-folju, dejjem interessanti, tal-GLM tal-Victoria għax-xahar ta' Settembru, 2013. Dejjem fih aħbarijiet kontemporanji, letteratura ta' valur u avvizi importanti. Bis-saħħa tiegħek Paul, u ta' nies bħalek, Ilsienna qed ikompli jikber, jinxtered u jiġġedded f'pajjiż daqshekk kbir, bħal m'hu l-Awstralja. Bhalissa hemm għandkom wiehed mill-aqwa mħuħ Maltin u ħabib tiegħi, Mario Azzopardi. Lili għeni hafna u nibqa' rikonoxxenti lejha dejjem. Grazi Paul ukoll tal-aħbar tal-ġieħ mogħti lill-Prof. Oliver Friggieri li bħal Azzopardi stabar bija kemm-il darba u nkuragġieni tassew.

B'Imħabba, **Mario Griscti**

Għaziż Paul, Nerga' nringrazzjak tal-Folju. Prosit. Ma nafx tafx li f'Gunju li għadda fil-Birgu l-Kunsill Lokali organizza serata f'għieh il-poeta Girbi t-Tabib Louis J. Buttigieg mill-Birgu f'għeluq il-50 sena minn mewtu. Is-sena l-oħra l-familja tiegħu gabru l-poeziji bl-Ingliż tiegħu

u ppubblikawhom fi ktieb bit-titlu: "The Clock Tower", fejn jien ktibt introduzzjoni. F'dis-serata, fost oħrajn, jien għamilt diskors fuq il-poeziji tiegħu. Ma nafx għandkx kopja kemm tal-poeziji kif ukoll tad-diskors tiegħi. Qed nehmizlek kemm il-qoxra ta' barra tal-ktieb kif ukoll ir-ritratt tat-tabib.

B'tislijiet. **Karmenu Mallia.**

Sur Vella, Kien għaliha hasda kbira meta smajt bil-mewt tal-ħabib tagħna u poeta mill-aħjar JOE SALIBA. Lil Joe kont ili nafu mindu konna żgħażaġh għax it-tnejn kellna n-namra mal-muza tal-poezija. Saliba kien kittieb tajjeb hafna u forsi l-fama tiegħu ma xterdetx kif xerqilha minħabba li kien joqgħod daqstant bogħod minn Malta. Izda min kien jaf xi jsarraf ix-xogħol tiegħu kien jagħtih qima bħala poeta mill-aqwa. Inkunlek wisq grat jekk jogħġbok twassal il-kondoljanzi tiegħi lill-għezież li halla warajh. Jalla l-ispirtu tiegħu jsib is-serħan ta' dejjem fis-saltna tal-poeti immortali.

Achille Mizzi